

називали «ручниці» та «гаківниці». Таку назву вони отримали за маленький розмір, що дозволяло стріляти з руки, а знизу зброї виступав гак. У той же час з'явилися рушниці з гнотовим замком: на Заході – аркебузи, у Київській Русі – ручні пишалі. Велике значення для розвитку стрілецької зброї мав перехід від гнотових та кременевих до колісцевих замків. Ця гладкоствольна дульнозарядна зброя проіснувала до XIX ст. Перші зразки нарізної зброї були створені ще у XVI ст., але через складність виготовлення на озброєння вони потрапили тільки у 60-х XIX ст. [2, с. 365–367]

Наступним важливим етапом у розвитку стрілецької зброї було створення автоматичної зброї. Вона з'явилася наприкінці XIX ст. Бурхливий розвиток автоматичної зброї відбувся в роки Другої світової війни. За цей період було створено велику кількість пістолетів-кулеметів та автоматів. Варто зазначити, що до кінця XIX ст. еволюція вогнепальної зброї пройшла всі принципові стадії і прийняла, в цілому, той вид, що має зараз.

Список використаних джерел

1. Тоїчкін Д. В. Зброезнавство // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2005. – Т. 3 : Е – Й. – С. 306.

2. Криміналістика: навч. посіб. / [Волобуєв А.Ф., Волобуєва О.О., Самойленко О.А. та ін.]; за ред. А.Ф. Волобуєва. – К.: КНТ, 2011. – 504 с.

Поліщук Віталій В'ячеславович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 2 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри криміналістичного забезпечення та
судових експертиз ННІ № 2 Національної
академії внутрішніх справ ***Волошин О. Г.***

МОЖЛИВОСТІ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОПЕРАЦІЙ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Ефективна протидія гібридній війні, яку веде Російська Федерація проти України, неможлива без застосування науково-технічних засобів, якими озброєні співробітники СБУ, Національної поліції України, ЗСУ, Державної прикордонної служби. Використовуючи антитерористичне та криміналістичне обладнання, вони забезпечують проведення комплексу операцій як в ручному так і дистанційному режимі, забезпечують якісне

виявлення, фіксацію та вилучення слідів, що в подальшому є доказами в кримінальних провадженнях.

У межах проведення огляду місця події та інших слідчих (розшукових) дій, залежно від слідчої ситуації, застосовують техніко-криміналістичні засоби для пошуку матеріальних носіїв інформації про злочин.

Аналіз кримінальних проваджень, пов'язаних із розслідуванням злочинів на території проведення Операції об'єднаних сил, дозволяють виділити найбільш поширені джерела криміналістично значущої інформації:

- інформаційні сліди: відео- та аудіоінформація на довготривалих носіях інформації (наприклад, на жорстких дисках комп'ютерів, у тому числі й у вбудованій пам'яті портативної оргтехніки, вилученої у злочинців: ноутбуків, планшетах, органайзерах, мобільних телефонах, диктофонах тощо);

- інформація у розподілених базах комп'ютерних мереж (наприклад, на серверах регіональних інтернет-провайдерів, серверах державних відомчих локальних комп'ютерних мереж, серверах операторів мобільного зв'язку, серверах державних і приватних телекомпаній тощо).

У ході проведення Операції об'єднаних сил на лінії розмежування та території, яка піддається військовому втручання, використовують криміналістичне та антитерористичне обладнання.

Особливістю техніко-криміналістичного забезпечення є те, що під час проведення слідчих (розшукових) дій, спеціаліст не завжди може забезпечити повноту вилучення носіїв інформації, надати попередню оцінку інформативної значущості вилучених програмних і апаратних засобів, вжити заходів для максимального збереження інформаційних слідів.

У разі виявлення та вилучення матеріалів аудіо- та відеозапису, комп'ютерних програм, інформації, що міститься на серверах мобільного зв'язку, а також власне мережевих засобів виникає потреба у спеціальному обладнанні, залученні відповідних профільних фахівців. Насамперед це стосується обладнання, необхідного для забезпечення вилучення об'єктів комп'ютерно-технічної експертизи, експертизи відео- та звукозапису. Таке обладнання має містити комплекти адаптерів для зовнішніх носіїв пам'яті (жорсткі диски, флеш-карти, напівпровідникові чіпи пам'яті тощо), шлейфи із системними інтерфейсами «Date Buss-», «Adres Buss», а також USB-конекторами, AD, DC-конвертерами.

В умовах прихованого протистояння з'явився новий засіб протиборства сторін – безпілотні літальні апарати. Хоча безпілотні літальні апарати застосовувались і раніше, масштаби їхнього застосування з початком гібридної війни зросли в рази. Середньодобова кількість

фіксацій польоту безпілотних літальних апаратів різного класу коливається від 5 до 25 (часом навіть до 65) випадків. Основну частину складають безпілотні літальні апарати поля бою та тактичні.

Метод аерофотозйомки за допомогою квадрокоптерів дає уяву про загальну картину обстановки місця події. За їх допомогою проводять розвідку та корегують вогонь артилерії.

Мал. 1. Квадрокоптер з HD камерою

Однією з сучасних розробок є метод сферичної відеозйомки. На відміну від традиційної під час фіксації об'єктів камера охоплює 360° оточуючого середовища по горизонталі та 180° по вертикалі, завдяки чому повністю фіксує навколишню обстановку місцевості, що зводить до мінімуму можливість втрати будь-якої інформації під час відеофіксації місця події. Перевагою такого відео є те, що користувач під час його перегляду за бажанням може сам маніпулювати положенням відеокамери і повертати її у потрібний бік.

Мал. 2. Пристрій для сферичної відеозйомки

Нині застосовують два варіанти сферичної відеозйомки, які відрізняються один від одного за технологією зйомки. За першого варіанту відеозапис здійснюють одночасно на кілька відеокамер, які

розміщені під певним кутом одна до одної. Потім ці відеозаписи «зшивають» за допомогою спеціального програмного забезпечення в єдиний файл, який можна переглядати за допомогою звичайної відеопрограми.

Мал. 3. Спеціальна насадка на об'єктив для сферичної відеозйомки

Перевагою цього виду зйомки перед традиційною є те, що оператор може не концентрувати уваги на певному об'єкті зйомки і не турбуватися стосовно того, що якийсь важливий момент залишиться поза його увагою, оскільки під час перегляду відео, користувач сам матиме змогу повернути кут зображення перегляду відео у потрібний бік.

Використання спеціалізованих програмно-апаратних комплексів для пошуку інформаційних об'єктів може суттєво розширити можливості технічного забезпечення щодо виконання поставленого завдання.

Дзізінський Юрій Миколайович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри
криміналістичного забезпечення та судових
експертиз ННІ № 2 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент **Воробей О. В.**

ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВО В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Гроші завжди були об'єктом пильної уваги з боку злочинців, а одним із поширених способів злочинного отримання грошей було і залишається фальшивомонетництво. Історія показує, що це негативне економіко-правове явище є давнім супутником товарно-грошових відносин, і з'явилося воно майже одразу після появи монет у VII ст. до н. е. у царстві Лідія. Уведення в обіг у 1701 р. у Франції перших паперових

грошей посприяло більш широкому поширенню їх підробки [1, с. 4–7]. Держава не могла стояти осторонь цих процесів, потрібно було якось протидіяти цьому явищу, оскільки вона була зацікавлена у тому, щоб така категорія документів виготовлялась централізовано, під її контролем і не підлягала підробленню. Тому такі документи виготовляються зі спеціальними засобами захисту від фальсифікації і державні інституції, у свою чергу, безперервно працюють над підвищенням рівня захищеності своїх грошових одиниць від підроблення.

Сукупність засобів захисту постійно вдосконалюється, оскільки злочинці дуже зацікавлені у підробці таких документів і підвищують свою майстерність та винахідливість. Тим більш, що бурхливий розвиток кольорової копіювально-розмножувальної та оргтехніки дає змогу фальсифікаторам і шахраям мати доступні та ефективні засоби несанкціонованого відтворення документів [2, с. 204]. Таким чином, кількість і якість підробок зазначеної категорії документів щороку збільшується і підвищується, що ускладнює роботу експертів-криміналістів і вимагає постійного зростання їх професійного рівня [3].

Сучасному фальшивомонетництву також сприяють, зокрема, фактично вільний доступ до літератури, де викладені особливості технологічних процесів виготовлення поліграфічної продукції (паперу, фарби) тощо. Тому не дивно, що з року в рік в інформаційному просторі України з'являються повідомлення про виявлення фальшивих грошей в різних містах країни, які вже стали традиційними. Систематичні хвилі вливання «липових» рублів на території окупованих територій Донецької та Луганської областей, випадки розрахування підробленими купюрами у метрополітені, підсовування фальшивої валюти у дрібних приватних пунктах обміну – лише незначна частина найчастіших новин про «псевдо-гроші». А останнім часом додалися ще і часті випадки розміщення оголошень про продаж валютних підробок.

Як виявилось, розжитися фальшивою валютою - нікчемна справа. Для цього не потрібно шукати десятого знайомого через приятеля, достатньо лише мати девайс у вигляді смартфона з доступом до мережі Інтернет і всього лиш в пошуковій системі зробити відповідний запит, на який обов'язково знайдеться не один варіант відповідних пропозицій.

До прикладу, на популярному українському ресурсі «Оголоша» – платформі, де можна купити і продати практично все, наприкінці серпня минулого року було розміщено досить-таки незвичайне оголошення. Так, автори публікації на українському ресурсі пропонували користувачам придбати фальшиві гривні й долари. Діяла навіть система знижок, розмір якої визначається номіналом купюр. Шкода, дисконтних карт не видають. Товар спокійно пересилають поштою.

Треба сказати, що хлопці не зовсім вже з глузду з'їхали.. В кінці повідомлення вони навіть відзначають, згідно з якою статтею Кримінального кодексу України караються подібного роду витівки. Відповідальність людина несе не тільки за виготовлення, але і збут, придбання, перевезення, пересилання фальшивих грошей або цінних паперів. Відповідно до ст. 199 ККУ «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї», караються позбавленням волі на строк від 5 до 12 років з конфіскацією майна [4]. Куди дивиться адміністрація ресурсу, яка дозволяє розміщувати подібні оголошення, а тим більше кібер-підрозділи Національної поліції України, питання дуже делікатне і як ніколи актуальне. Справедливості ради, варто зазначити, що на сьогоднішній момент подібного роду пропозиції на цьому інтернет-ресурсі відсутні.

Також на ще одному інтернет-джерелі пропонують купити гривні, долари і рублі різних номіналів під замовлення. Автор оголошення переконає у високій якості та схожості підроблених банкнот зі справжніми грошовими знаками. Зв'язатися із продавцем можна по мобільному телефону або за допомогою електронної пошти, на щастя для всіх охочих, контактні дані були вказані в оголошенні. І судячи з номеру телефону, який був залишений в оголошенні, то продавцем є, ймовірно, резидент Російської Федерації або ж Республіки Казахстан.

В свою чергу, варто зазначити, що Національний банк України констатує невисокий рівень підроблення банкнот національної валюти за результатами моніторингу стану вилучення з обігу підроблених грошових знаків у 2018 році.

«Ситуація з вилучення підроблених банкнот національної та іноземної валюти в Україні є контрольованою та не має загрозливого характеру. Система захисту національної валюти знаходиться на одному рівні з системами захисту провідних валют світу. За підсумками минулого року порівняно з 2017 роком ми спостерігаємо навіть зниження кількості та суми підроблення банкнот гривні на 30% та 41% відповідно», – наголосив директор Департаменту грошового обігу Національного банку Віктор Зайченко.

Кількість вилучених з обігу в банківській системі України підроблених банкнот гривні у 2018 році становила: на один мільйон справжніх банкнот гривні припадало близько 2,5 шт. підробок (у 2017 році – 3,6 шт. підробок).

Для порівняння, у країнах Євросоюзу, за даними офіційного сайту Європейського центрального банку, у 2018 року цей показник становив приблизно 27 шт. підроблених банкнот євро (у 2017 році – 33 шт. підробок євро).

Із вилучених з обігу підроблених банкнот гривні найчастіше підроблялись банкноти чотирьох номіналів:

500 гривень (46 % від загальної кількості вилучених підробок);

100 гривень (27 %);

50 гривень (15 %);

200 гривень (11 %).

Інші вилучені з обігу підроблені банкноти номіналами від 1 до 20 гривень становили лише 1 %.

Здебільшого підроблені банкноти гривні виготовлялися з використанням копіювальної або комп'ютерної техніки, зокрема струменевих та лазерних принтерів. Решта підробок (1 %) виготовлена поліграфічним способом. Найчастіше виявлені підроблені банкноти збувалися через каси закладів швидкого харчування, торгівлі та автозаправних станцій.

Що стосується підроблення іноземної валюти, то серед вилучених з обігу у 2018 році підроблених банкнот іноземної валюти переважали:

долари США (78 % від загальної кількості всіх вилучених підроблених банкнот іноземної валюти);

євро (17 %);

російські рублі (4 %);

швейцарські франки та англійські фунти стерлінгів (1 %).

Найчастіше зловмисники підробляли іноземні банкноти таких номіналів:

100 доларів США (97 % від загальної кількості вилучених підроблених доларів США);

50 та 200 євро (45 % та 36 % від загальної кількості вилучених підроблених євро);

5 000 російських рублів (78 % від загальної кількості вилучених підроблених російських рублів) [5].

Тому аби не стати жертвою шахраїв, потрібно звертати увагу на головні ознаки, які беззаперечно мають бути на купюрі. У разі сумнівів щодо справжності банкноти потрібно перевірити декілька захисних елементів, уважно роздивившись купюру.

Первинним засобом перевірки справжності банкнот є водяні знаки-зображення, що видимі під час розглядання банкноти проти світла:

багатотоновий водяний знак – зображення портрета, що повторює портрет, надрукований на лицьовому боці банкноти.

світлий елемент водяного знака – зображення цифрового позначення номіналу або графічного знака національної грошової одиниці України – гривні.

Наступними елементами захисту банкнот для візуального контролю є:

занурена в товщу паперу захисна стрічка, на якій розміщуються позитивні і негативні тексти та мікротексти;

рельєфні зображення на поверхні банкнот, що визначаються пальцями рук на дотик. Ці зображення забезпечуються спеціальним видом друку, при якому фарба на папері лягає випуклим шаром і легко визначається при дотику;

приховане зображення – зображення цифрового позначення номіналу, що стає видимим під час розглядання банкноти під гострим кутом зору до джерела світла;

наскрізний елемент (суміщене зображення) – це зображення, що виконані в одному місці з лицьового та зворотного боків банкноти і суміщаються або доповнюють одне одного при розгляданні проти світла;

зображення, виконані оптично-змінними фарбами, що змінюють колір при розгляданні банкноти під різними кутами.

Тому у разі виявлення фальшивих купюр або наявності сумніву щодо справжності банкнот національної та іноземної валюти, громадяни можуть звертатися до банків України. Банки, у свою чергу, направляють такі купюри на дослідження до уповноважених підрозділів Національного банку України, які проводяться безкоштовно. У Нацбанку зауважують, що підроблені грошові знаки вилучаються без відшкодування їх вартості, про що повідомляється пред'явнику та Національній поліції України, і в установленому порядку передаються уповноваженим працівникам поліції для проведення розслідувань.

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновків, що сучасне фальшивомонетництво являє собою негативне соціальне явище, що здатне підірвати економічну стабільність України. Зростання злочинної діяльності, пов'язаної з виготовленням і розповсюдженням фальшивих грошових знаків, напряму залежить від інноваційних методів та технологій щодо розробки нових способів захисту та підробки паперових грошових одиниць.

Список використаних джерел

1. Пономарев В.Т. Тайны фальшивых денег: вчера, сегодня, завтра / В.Т. Пономарев. – Донецк : Пбб ООО ПКФ «БАО», 2005. – 288 с.

2. Воробей О.В. Техніко-криміналістичне дослідження документів / О.В. Воробей, А. В. Кофанов. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2011. – 312 с

3. Воробей О.В. Криміналістичне дослідження паперових грошей / О.В. Воробей. – К.: НАВСУ, 2003.

4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року в редакції від 23.11.2018 року / Електронний ресурс: [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/stru#Stru/>

5. Електронний ресурс: [Режим доступу]: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=90512498/